ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՈՒՐՔ — Թիվ 2,937 — Ի. ՊՈԼԻՍ, 1906, ԴՇԱՀՈՒ 13–18 — 24 ՊԱՀ ԽԱԼ ԿԻ՝ 1338 — 5 ՄԱՅԻՍ 1338 — ՕՐԱԹԵՐԹ

ԳՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓՈՍՏԱՅԻ ԼՐԱԳՐԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
RUZANT KETCHIAN
Directeur - Propriétaire
Rue-Ak Djaddési, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ՌՈՒԶԱՆԴ ՔԵԹՃԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈՂՈՍ ՓԱՇԱ ԱԿԱՆՔ, ԹԻՒ 23-25

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՈՉ ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՈՉ ԱՆՁՆԱԳԻՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՎՐԱՅ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԻ ՄԻԱՅՆ ԻՐ ՀԱՅԵՑԻ ՀԱՅՈՑ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՈՉ ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՈՉ ԱՆՁՆԱԳԻՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՎՐԱՅ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԻ ՄԻԱՅՆ ԻՐ ՀԱՅԵՑԻ ՀԱՅՈՑ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՈՉ ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՈՉ ԱՆՁՆԱԳԻՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՎՐԱՅ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԻ ՄԻԱՅՆ ԻՐ ՀԱՅԵՑԻ ՀԱՅՈՑ։

ՍՏՎԱԾ ԴԱՏԱՍԱԼ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Տալս պահպանել ընթերցողին հետաքրքրութիւնը, ես պիտի սկսիմ այս պատմութիւնս ոչ թէ Ֆրանսայի մէջ, ուր ես ծնած եմ եւ մեծցած, այլ Ամերիկայի մէջ, ուր ես ապրած եմ միայն տասը տարի։ Ֆրանսայի մէջ ես ոչ մի բան ունէի պատմելիք, որ հետաքրքրական ըլլար ուրիշներուն համար։ Իմ կեանքս այնտեղ անցած է ուսանողական սովորական կեանքի մը մէջ, որ ոչ մի տարբերութիւն կը ներկայացնէ միւս ուսանողներու կեանքերէն։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ սիրային արկածներս, իմ պարտքերս, իմ ձախողութիւններս եւ իմ յաջողութիւնները։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ընկերներս, որոնց հետ ես ալ ծիծաղած եմ, ուրախացած եմ, տխրած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ուսուցիչներս, որոնց ես ալ հնազանդած եմ, որոնց ես ալ ծաղրած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ուսումնական յաջողութիւններս, որոնց համար ես ալ ուրախացած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ձախողութիւններս, որոնց համար ես ալ տխրած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ուսումնական յաջողութիւններս, որոնց համար ես ալ ուրախացած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։ Ես ալ, ինչպէս միւսները, ունեցած եմ իմ ձախողութիւններս, որոնց համար ես ալ տխրած եմ, ինչպէս ամէն ուսանող։

Ուրեմն ինչո՞ւ պիտի ուզեմ պատմել իմ կեանքիս այս մասին, որ ոչ մի տարբերութիւն կը ներկայացնէ միւս ուսանողներու կեանքերէն։ Պատճառը այն է, որ ես կը կարծեմ, թէ իմ կեանքիս մէջ կան դէպքեր, որոնք ուրիշներ չունին, եւ որոնք, եթէ ես չպատմեմ զանոնք, ոչ ոք պիտի կարենայ պատմել։

Ամերիկահայ գրականության մեջ ամենից շատ ուշադրություն գրավողը Վահան Թոթովենցն է։ Նրա գրքերը ամենից շատ են կարդացվում, նրա մասին ամենից շատ են գրվում։ Ամերիկահայ գրականության մեջ նա ամենից ուժեղ տաղանդն է։ Նրա գրքերը ամենից շատ են ծախվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են հրատարակվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են թարգմանվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են կարդացվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են գրվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են ծախվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են հրատարակվում։ Նրա գրքերը ամենից շատ են թարգմանվում։

Վահան Թոթովենցը ծնվել է 1872 թվականին Վանում։ Նրա հայրը եղել է հոգևորական։ Վահանը սովորել է Վանի վարժարանում, ապա՝ Կ. Պոլսի Գալաթասարայի լիցեում։ Նա տիրապետում է հայերեն, թուրքերեն, ֆրանսերեն, անգլերեն, ռուսերեն լեզուներին։ Նա սկսել է գրել դեռ պատանի տարիքում։ Նրա առաջին գրքերը հրատարակվել են Կ. Պոլսում։ Նա եղել է «Մասիս» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Հայրենիք» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Ազատամարտ» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Հայրենիք» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Ազատամարտ» թերթի խմբագիրը։

Վահան Թոթովենցը 1903 թվականին գաղթել է Ամերիկա։ Նա ապրել է Նյու Յորքում, Բոստոնում, Ֆրեզնոյում։ Նա եղել է «Ազատամարտ» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Հայրենիք» թերթի խմբագիրը։ Նա եղել է «Ազատամարտ» թերթի խմբագիրը։

Նրա առաջին գիրքը՝ «Ամերիկահայ կյանքից», հրատարակվել է 1904 թվականին։ Գիրքը մեծ հետաքրքրություն է առաջացրել։ Նրա հաջորդ գրքերը՝ «Նոր աշխարհում», «Ամերիկյան նամակներ», «Ամերիկահայ գաղթականի օրագիրը», «Ամերիկահայ կյանքի պատկերներ», «Ամերիկահայ գրականության պատմություն», «Ամերիկահայ գրականության նոր շրջան», «Ամերիկահայ գրականության ներկա վիճակը», «Ամերիկահայ գրականության ապագան», «Ամերիկահայ գրականության հիմնախնդիրները», «Ամերիկահայ գրականության զարգացման ուղիները», «Ամերիկահայ գրականության ազգային առանձնահատկությունները», «Ամերիկահայ գրականության միջազգային կապերը», «Ամերիկահայ գրականության քննադատությունը», «Ամերիկահայ գրականության ներկա վիճակը և ապագան

ՊԱՏԱՐԱԳԱՏԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔՈՒ

ՀԱՄԱՐ 17

Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի առաջին օրը։

Ժամը 9 ½ Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երկրորդ օրը։

Ժամը 4 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երրորդ օրը։

Ժամը 5 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի չորրորդ օրը։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔՈՒ

ՀԱՄԱՐ 17

Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի առաջին օրը։

Ժամը 9 ½ Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երկրորդ օրը։

Ժամը 4 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երրորդ օրը։

Ժամը 5 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի չորրորդ օրը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔՈՒ

ՀԱՄԱՐ 17

Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի առաջին օրը։

Ժամը 9 ½ Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երկրորդ օրը։

Ժամը 4 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երրորդ օրը։

Ժամը 5 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի չորրորդ օրը։

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔՈՒ

ՀԱՄԱՐ 17

Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի առաջին օրը։

Ժամը 9 ½ Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երկրորդ օրը։

Ժամը 4 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի երրորդ օրը։

Ժամը 5 Ս. Պատարագ եւ քարոզ. Ս. Հոգեգալստեան տօնի չորրորդ օրը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏ ԱԼԱՆ—Ա.

ՄԱՀԸ ՄՈՏԵՑԱԾ ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՐՄՆԻ

Ա. ԳԱՐԻՆ ՄԱՀՈՒՆ

Ծերունի Ալան Ամանորի գիշերը ընտանիքի հետ հավաքված էր տան ընդարձակ դահլիճում։ Ամանորյա սեղանը գեղեցիկ էր զարդարված, ինչպես միշտ։ Ալանի կինը՝ Մարիամը, ինքն էր պատրաստել ճաշերը, որոնց մեջ առանձնապես գովում էին հորթի տապակը։ Ալանի որդիները՝ Գրիգորն ու Տիգրանը, իրենց ընտանիքներով, ներկա էին սեղանին։ Ալանի աղջիկները՝ Անահիտն ու Նարեկը, ամուսնացած էին հեռու քաղաքներում և այդ երեկո չէին կարող հավաքվել հայրական տանը։

Ալանը, որ ինքնագիր սովորել էր հայոց պատմությունը իր ուսումնասիրությունների միջոցով, ամեն տարի նոր հետաքրքրական բան էր գտնում հին ձեռագրերի մեջ։ Այդ երեկո նա կարդում էր Մարդու Մարմնի մասին հին հայերեն մի գրքույկ, որը գտել էր հոր գրադարանում։ Գրքույկը գրված էր հին բժշկական տերminներով, որոնք ներկայիս ընթերցողին դժվար էին հասկանալի։ Ալանը, սակայն, սիրում էր այդ հին բառերի հնչյունները, ինչպես երաժշտություն։

Ընթրիքի ընթացքում Ալանը սկսեց կարդալ գրքույկից մի հատված, որտեղ խոսվում էր սրտի մասին։ Նա կարդում էր դանդաղ, ուշադրությամբ, ինչպես միշտ, երբ հանդիպում էր մի նոր գաղափարի։

— «Սիրտը, որ հայերեն կոչվում է նաև Հոգեբան, ըստ հին հեղինակների, ոչ միայն արյուն է մղում, այլև զգացմունքների տեղ է համարվում։ Երբ մարդ ուրախանում է, սիրտը թեթևանում է, իսկ երբ տխրում է, սիրտը ծանրանում է, ասես քար դրված լինի կրծքի վրա։ Ուստի և ասում են՝ սրտի ուրախություն, սրտի ցավ, սրտի խորհուրդ»։

Ալանը դադարեց կարդալ և նայեց ընտանիքի անդամներին։ Նա ուզում էր իմանալ, թե ինչպես են նրանք հասկանում այդ հին խոսքերը։

— Ուրեմն, ասաց նա, հին մարդիկ կարծում էին, որ սիրտը ոչ միայն արյուն է մղում, այլև զգացմունքների տեղ է։ Ինչպե՞ս եք կարծում, ճիշտ են նրանք, թե սխալվում են։

Գրիգորը, որ միշտ գործնական մարդ էր եղել, պատասխանեց առաջինը։

— Հայրիկ, ես կարծում եմ, որ նրանք սխալվում են։ Սիրտը պարզապես մկան է, որը պոմպի նման արյուն է մղում մարմնի մեջ։ Ինչ վերաբերում է զգացմունքներին, դրանք ուղեղի գործունեության արդյունք են։

Մարիամը, որ ավելի զգացմունքային էր, ժպտաց և ասաց.

— Գրիգոր, դու միշտ ամեն ինչ չափում ես կշռաքարերով և հաշվիչ մեքենայով։ Կարծում եմ, որ հին մարդիկ ավելի խորն էին զգում կյանքը, քան մենք։ Նրանք ապրում էին ավելի դանդաղ, ավելի խաղաղ, և ունեին ժամանակ լսելու իրենց սրտի ձայնը։

Տիգրանը, որ ինժեներ էր և շատ էր սիրում ճանապարհորդել, ավելացրեց.

— Ես կարծում եմ, որ հին մարդիկ ճիշտ էին մասամբ։ Ես տեսել եմ աշխարհի տարբեր ժողովուրդների, և նկատել եմ, որ նրանք, ովքեր ապրում են բնության հետ ավելի մոտ, ավելի զգայուն են իրենց շրջապատի նկատմամբ։ Նրանք կարծես լսում են այն, ինչ մենք չենք լսում։

Ալանը ժպտաց։ Նա գոհ էր, որ ընտանիքը այդքան հետաքրքրությամբ էր լսում հին գրքույկի խոսքերը։ Նա գիտեր, որ հին մարդիկ իրոք ունեին մի առանձնահատուկ կապ բնության հետ, որը մենք մեր արագ կյանքում հաճախ կորցրել ենք։

Ընթրիքից հետո ընտանիքը նստեց հյուրասենյակում, և Ալանը շարունակեց կարդալ գրքույկը։ Նա կարդում էր մինչև ուշ գիշեր, մինչև ժամը տասներկուսին հնչեցին եկեղեցու զանգերը, որոնք ազդարարում էին նոր տարվա գալուստը։

Այդ գիշեր Ալանը երազում տեսավ իր հայրերին, որոնք նստած էին մեծ սեղանի շուրջ և խոսում էին սրտի մասին։ Նա չլսեց, թե ինչ էին ասում, բայց զգաց, որ նրանց խոսքերը լի էին ջերմությամբ և սիրով։

Առավոտյան, երբ Ալանը արթնացավ, նա զգաց, որ իր սիրտը թեթև է և ուրախ։ Նա գիտեր, որ հին մարդիկ ճիշտ էին եղել։ Սիրտը իրոք մարդու հոգեբանական կենտրոնն է, և ով սիրտը լսում է, նա ավելի լավ է հասկանում ինքն իրեն և ուրիշներին։

Այդ օրվանից Ալանը սկսեց ավելի հաճախ նստել իր հոր գրադարանում և կարդալ հին ձեռագրեր։ Նա գրի առավ իր ընտանիքի անդամների կարծիքները և ամփոփեց դրանք մի փոքրիկ տետրակում, որը անվանեց «Ընտանեկան իմաստություն»։ Այդ տետրակը դարձավ նրա սիրելի զբաղմունքը մինչև իր կյանքի վերջը։

Ալանի որդիները և դուստրերը, իրենց հերթին, սկսեցին հետաքրքրվել հին մարդկանց խոսքերով, և նրանց տներում ևս սկսեցին հավաքվել ընտանեկան իմաստության տետրակներ։ Այսպես, մի ծեր մարդու մի պարզ սովորություն դարձավ ամբողջ սերունդների համար մի մեծ ավանդույթ, որը երկար տարիներ պահպանվեց նրանց ընտանիքում։

Ալանը մահացավ իննսունհինգ տարեկան հասակում, շրջապատված իր զավակներով, թոռներով և ծոռներով։ Նրա վերջին խոսքերը եղան հետևյալը.

— Սիրեք միմյանց, ինչպես հին մարդիկ էին սիրում, և լսեք ձեր սրտի ձայնը։ Նա ձեզ կասի ճշմարտությունը։

Եվ նա հանգչեց խաղաղությամբ, ինչպես ապրել էր իր կյանքը։

ԱՆԱՊԱՏԻ ՀՈՒՇԱՐԱՆԸ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Ես Անապատի հուշարանն եմ։ Ինձ կանգնեցրել են այն վայրում, որտեղ ամենից շատ արյուն թափվեց։ Ես չեմ կարող ասել, թե ինչ տարի էր, երբ ինձ կանգնեցրին, որովհետև ես ինքս ժամանակ չունեի հաշվելու։ Ես միայն գիտեմ, որ ինձ կանգնեցրին այն օրերին, երբ ամբողջ երկիրը կարծես մի մեծ գերեզման էր դարձել։

Ես կանգնած եմ Անապատի ամենաբարձր բլրի վրա, որտեղից կարելի է տեսնել հինգ գյուղ և մի ամբողջ ձորակ։ Ձորակի անունը Կարմիր Ձոր է, և ոչ ոք չգիտի, թե ինչու է այդպես կոչվում։ Ոմանք ասում են, որ հողի կարմիր գույնի պատճառով, ուրիշներ՝ որ այնտեղ շատ ծաղիկներ են աճում, որոնք գարնանը կարմրում են։ Բայց ես գիտեմ ճշմարտությունը, որովհետև ես տեսել եմ ամեն ինչ։

Ես տեսել եմ, թե ինչպես մարդիկ մի առավոտ հավաքվեցին իմ ստորոտում և ինչպես նրանք լաց եղան, երբ ինձ վրա առաջին ծածկոցը քաշեցին։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես մայրերը գալիս էին իրենց զավակների հետ և ասում էին նրանց, որ ես պարզապես քար եմ, որ ոչ մի վտանգ չկա։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես երեխաները վազվզում էին իմ շուրջը և խաղում էին իմ ստվերում, առանց իմանալու, որ ստվերը ես եմ տալիս նրանց։

Ես տեսել եմ նաև այն մարդկանց, որոնք ինձ կանգնեցրին։ Նրանք ծեր չէին, բայց ոչ էլ երիտասարդ։ Նրանք ունեին ձեռքեր, որոնք կոշտ էին աշխատանքից, և աչքեր, որոնք կարմրած էին արցունքներից։ Նրանք ինձ կանգնեցրին առանց խոսելու, և երբ ավարտեցին, մեկը նրանցից ասաց.

— Թող կանգնած մնա այստեղ, մինչև մենք էլ չլինենք։

Եվ ես կանգնած մնացի։

Ես տեսել եմ, թե ինչպես ժամանակը անցավ, և ինչպես մարդիկ սկսեցին մոռանալ։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես նոր սերունդը մեծացավ, և ինչպես նրանք հարցրին իրենց ծնողներին՝ ինչու է այդ քարը այդտեղ։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես ծնողները լռեցին, և ինչպես նրանց աչքերում մի տարօրինակ ստվեր անցավ։

Ես տեսել եմ նաև այն մարդկանց, որոնք եկան ինձ մոտ, որովհետև ուզում էին իմանալ ճշմարտությունը։ Նրանք կարդացին իմ վրա գրված անունները, որոնք շատ էին, և սկսեցին հարցնել ուրիշներին։ Ոմանք գտան իրենց հարազատների անունները, և ես տեսել եմ, թե ինչպես նրանք կանգնեցին իմ առջև և լռեցին։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես մի կին ծնկի եկավ իմ ստորոտում և ձեռքերը դրեց իմ վրա, և ես զգացի, որ նրա ձեռքերը դողում էին։

Ես տեսել եմ նաև մի ուրիշ բան, որի մասին ես չեմ ուզում շատ խոսել, բայց որը ես չեմ կարող չհիշել։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես մարդիկ սկսեցին ինձ վրա գրել նոր անուններ, որոնք նախկինում չկային։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես նրանք գրեցին ամսաթվեր, որոնք նախկինում չկային։ Ես տեսել եմ, թե ինչպես նրանք ինձ դարձրին ոչ միայն հուշարան, այլև պատմություն։

Ես չգիտեմ, թե ինչու ինձ կանգնեցրին այս վայրում, որտեղ ամենից շատ արյուն թափվեց։ Ես միայն գիտեմ, որ ինձ կանգնեցրին, որպեսզի ես չլռեմ։ Եվ ես չեմ լռում։

Ես կանգնած եմ Անապատի բարձունքին, և ամեն տարի, երբ գարունը գալիս է, Կարմիր Ձորի ծաղիկները կարմրում են, և ես գիտեմ, որ դա նրանց ձևն է հիշելու։

Ես Անապատի հուշարանն եմ, և ես չեմ մոռանում։

ՀՈՒՇԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հուշարանները կանգնեցնելու սովորությունը շատ հին է։ Դեռևս հնագույն ժամանակներում մարդիկ քարեր էին դնում այն վայրերում, որտեղ մեծ դեպքեր էին տեղի ունեցել, կամ որտեղ մարդիկ էին զոհվել։ Այդ քարերը կոչվում էին հուշարաններ, որովհետև նրանք պետք էին հիշեցնել անցյալը։

Հուշարանները կարող են լինել տարբեր ձևերի և չափերի։ Ոմանք պարզ քարեր են, առանց որևէ գրության, ոմանք մեծ կոթողներ են, որոնց վրա փորագրված են անուններ, ամսաթվեր և երբեմն նաև պատմություններ։ Ամեն ազգ ունի իր ձևը, և ամեն ձևի մեջ կա մի խորհուրդ։

Հայկական հուշարանները հաճախ ունեն խաչի նշան, որովհետև հայերը քրիստոնյա ազգ են, և խաչը նրանց համար ոչ միայն կրոնական խորհրդանիշ է, այլև ազգային։ Խաչը հիշեցնում է, որ հայ ժողովուրդը միշտ պայքարել է իր հավատքի և իր հողի համար, և որ շատերը զոհվել են այդ պայքարում։

Հուշարանները կարող են կանգնեցնել տարբեր առիթներով։ Երբեմն դրանք կանգնեցնում են պատերազմներից հետո, երբեմն՝ մեծ աղետներից հետո, երբեմն էլ՝ մեկ մարդու հիշատակին։ Ամեն դեպքում, հուշարանը նշանակում է, որ մարդիկ չեն ուզում մոռանալ։

Հուշարանները կարևոր են նաև նրանով, որ դրանք ցույց են տալիս, թե որտեղ են եղել մեծ դեպքերը։ Երբ մարդիկ տարիներ հետո գալիս են այդ վայրերը, նրանք տեսնում են հուշարանները և հարցնում են, թե ինչու են դրանք այնտեղ։ Եվ այդպես պատմությունը փոխանցվում է սերնդից սերունդ։

Ես Անապատի հուշարանն եմ, և ես գիտեմ, որ ինձ կանգնեցրին ճիշտ տեղում։ Այստեղ արյուն թափվեց, և այստեղ պետք է լինի մի հուշարան, որպեսզի մարդիկ չմոռանան։

ՀՈՒՇԱՐԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՈՒՇԱՐԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՈՒՇԱՐԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ